

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗИНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

КАРАЗИНСЬКІ ЧИТАННЯ: ЛЮДИНА. МОВА. КОМУНІКАЦІЯ

Тези доповідей
XVI наукової конференції
з міжнародною участю

3 лютого 2017 року

Харків 2017

УДК 81 (082)
ББК 81я43
К 22

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 14 від 22 грудня 2016 р.)

Організаційний комітет конференції:

В.Г. Пасинок, доктор педагогічних наук, професор (голова)
Н.А. Оніщенко, кандидат філологічних наук, доцент (заступник голови)
І.С. Шевченко, доктор філологічних наук, професор
В.О. Самохіна, доктор філологічних наук, професор
В.П. Кривенко, кандидат філологічних наук, доцент
О.В. Ребрій, доктор філологічних наук, доцент
С.К. Криворучко, доктор філологічних наук, доцент
О.О. Чорновол-Ткаченко, кандидат філологічних наук, доцент
С.А. Віротченко, кандидат філологічних наук, доцент
П.Т. Гусєва, кандидат філологічних наук, доцент
С.Г. Машенко, доцент
В.С. Барило, А.С. Медведенко, А.В. Каленик (секретарі)

Адреса оргкомітету:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
факультет іноземних мов, тел. (057) 707-53-43

Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація. : Тези доповідей
К 22 XVI наукової конференції з міжнародною участю. – Х. : ХНУ імені
В.Н. Каразіна, 2017. – 164 с.

До збірника увійшли тези доповідей, присвячені проблемам іноземної
філології, методики викладання іноземних мов, перекладу, міжкультурної
комунікації, літературознавства.

Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів
філологічних спеціальностей.

УДК 81 (082)
ББК 81я43

ISBN 978-966-285-375-9

- © Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2017
- © І.М. Дончик, макет обкладинки, 2017

переклали Л. Скрипник та Ст. Гаєвський (останній репресований у 1932), а новий переклад цього роману виконав Ю. Корецький (1938), роман *Gadfly* Е.Л. Войнич виходив як «Гедзь» у перекладі М. Лисиченко (1929) та як «Овід» у перекладі М. Рябової (1935) тощо. І якщо одночасне видання у 1929 році двох перекладів роману Дж. Конрада *Almayer's Folly* як «Ольмейрова примха» у перекладі В. Петровського (К. : «Слово») та як «Олмейрова примха (Історія східної річки)» у перекладі М. Лисиченко (Х. : «ДВУ») можна пояснити конкуренцією між видавництвами, то решта повторних перекладів, а в Україні з 1930 р. всі видавництва були державними і видання здійснювалися в умовах планового господарювання, пояснюються політичними, ідеологічними та поетологічними причинами (домінуванням різних методів перекладу, коли на початку 1930-х рр. орієнтація на джерельний текст та культуру змінилася орієнтацією на цільову культуру і нового радянського читача).

ДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ДІАЛОГУ: ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД (1917 – 1956)

Кальниченко О.А., Кальниченко Н.М. (Харків)

Те, що діалог культур супроводжується наростанням неприязні приймаючою культурою до того, хто над нею домінує, та гострою боротьбою за духовну незалежність – важлива типологічна риса, як стверджує Юрій Лотман. Діалог італійської та французької культур XIV – XVII ст., французької та німецької культур XVIII – початку XIX ст., російської та української культур XX ст. у сфері художнього перекладу може служити гарним прикладом діалогу культур, коли активність учасників цього діалогу є перемінною.

Сьогодні переклад російської художньої прози українською мовою майже відсутній, частково завдяки українсько-російському білінгвізму (попри численні автопереклади в обох напрямках та неявне використання російських перекладів в перекладах українською з третіх мов). Переклади російської художньої літератури не були численними і на початку XX ст., коли українська мова виставлялася як діалект російської, а Емський наказ Олександра II від 1876 року забороняв друк і розповсюдження перекладів «малоросійським діалектом». Та вже у 1929 року Олександр Білецький, оглядаючи стан перекладацтва в Україні, писав, що погляд на художнє значення перекладів українською мовою докорінно змінився: якщо недавно якийсь читач дивувався «бесцельной трате сил и средств», яку він бачив у виданні українською мовою класиків, «которых можно прочитать по-русски», і якщо сама думка про можливість передати великі твори світової літератури «простою» і «бідною» українською мовою здавалася дикою,

то вже на 1928 – 1929 роки поява багатьох безперечно цінних перекладів застала цього самого читача визнати, що він неабияк помилявся. Та незважаючи на підйом перекладацької справи на початку (1917 – 1926) російська проза перекладалася мало. Хоча переклади з російської були чисельні в інших сферах (наприклад, у діловодстві та ЗМІ). На цьому етапі переважали переклади російської поезії («Вибрані твори» О. Пушкіна (за ред. П. Филиповича, 1927), «Антологія російської поезії в українських перекладах» (за ред. Б. Якубського, 1925), «Валерій Брюсов. Вибрані твори» (1925) у перекладі М. Зерова, М. Рильського та П. Филиповича.

Наступний період з перекладів російської (1927 – 1932) характеризується чисельними перекладами прози, включаючи й багатотомні видання. Українська мова виявилася цілком на рівні вимог, які перед нею ставили тематика та стиль перекладених творів. З початку 1930-х динаміка публікацій перекладної літератури в УРСР починає демонструвати переважання перекладів з російської, а визнання Сталіним низки культурних фігур з минулих часів сигналізує про новий напрямок перекладів з російської – класиків російської літератури, хоча лише тих, хто включений до сталінського канону (переклади Достоевського, наприклад, виключаються). Багатотомники Гоголя та Чехова перекладені з надзвичайною майстерністю з передачею стилістичних особливостей оригіналів. Природно, що багато видається творів Горького та сучасних авторів, а також нерідко за російського посередництва видаються твори книжок з колоніальних країн. Середина 1930-х – 1950-х – третій етап українських перекладів з російської літератури характеризується чималою кількістю повторних перекладів та нових редакцій творів, які атестуються також зусиллями очистити їх від європеїзмів, незнаних у російській мові, та «архаїзмів» та заміною їх на «інтернаціоналізми», суто російські слова і конструкції, що призводить до буквалізму в перекладах з російської мови. Відтепер Сталінський режим прагне до відвертого регулювання художнього вислову, відтепер, за словами Степана Ковганюка, переклади з російської позначаються *«всесковуючою тяжкою печаттю буквалізму»*. Переклади з російської мови не тільки займають провідне положення в українській літературній полісистемі, але й створюють нові контексти для покоління нових «оригінальних» українських творів згідно із каноном соціалістичного реалізму – «радянською літературою, написаною українською мовою». Опір русифікації набуває форму боротьби з буквалізмом та створенням теорії перекладу з близькоспоріднених мов.

Драпалюк Г.С., Пиндик Н.І. РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНОМУ ВУЗІ	32
Ейгер Г.В., Бабич Е.Н. ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ КОНТЕКСТОЛОГИЯ: ПОСТАНОВКА ВОПРОСА И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ	34
Єфименко В.А. ДІАЛОГІЗМ СУЧАСНИХ АДАПТАЦІЙ КЛАСИЧНИХ КАЗОК	35
Змиєва І.В. БИПОЛЯРНОСТЬ ЭТИЧЕСКИХ КОНЦЕПТОВ	37
Ільчишин Н.М., Колесник Г.О. ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЕКОНОМІСТІВ	38
Кабірі М.Х. ХАРАКТЕРИСТИКИ САМОПРЕЗЕНТЕМ-ПОВІДОМЛЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ	39
Кайсіна Д.М. ГРАДАЦІЯ ЯК ЗАСІБ СУГЕСТИВНОГО ВПЛИВУ В ДИСКУРСІ ІДЕАЦІЇ	41
Кальниченко О.А., Зарубіна З.В. ПОВТОРНІ ПЕРЕКЛАДИ В УКРАЇНІ У 1920-і – 1950-і РОКИ	43
Кальниченко О.А., Кальниченко Н.М. ДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ДІАЛОГУ: ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД (1917 – 1956)	44
Каминін І.М., Тучина Н.В. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ АВТОНОМІЇ СТУДЕНТІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	46